

Nenad Veličković

OD SLOVA DO SMISLA

Književni pojmovnik za osnovnu
i srednju školu

LEKTIRA
NARODU

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA NARODU

4

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA NARODU
4

Izdavač:
Mas Media Sarajevo
Fond otvoreno društvo BiH

Za izdavača:
Emina Šukalo
Dobriła Govedarica

Urednik:
Nenad Veličković

Recenzenti:
Dr. Marko Vešović
Dr. Andrea Lešić
Mr. Amer Tikveša
Željko Malinović

Korektura:
Sandra Zlotrg

Dizajn:
Asim Đelilović

DTP:
Boriša Gavrilović

Ilustracija na naslovnoj stranici:
Patent za pisaću mašinu Blickensderfer 5, Georgea Canfielda
Blickensderfera, iz 1893. godine

Tiraž:
3000 primjeraka

Nenad Veličković

OD SLOVA
DO SMISLA

Književni pojmovnik za osnovnu i srednju školu

Sarajevo, 2014.

PREDGOVOR

Ovakav posao, sastavljanje i objavljivanje školskog priručnika za nastavu književnosti i jezika, mnogo je lakše početi nego završiti. Za početak ne treba mnogo: samo uvjerenje da bi ta nastava s takvim priručnikom mogla biti bolja. To uvjerenje izgleda kao da stoji na staklenim nogama ako se ciljevi te nastave unaprijed proglašavaju promašenim, jer ili ih književnost ne može pogoditi ili su sami po sebi utvare. Sumnja, čak i radikalna, u smisao i svrhu obrazovanja hrani se s obilne trpeze mnogobrojnih i krupnih promašaja u kratkoj historiji prosvjetiteljstva. Pitanje je za raspravu, ali ne na ovom mjestu, koliko je izbor baš te trpeze, s promašajima, opravdan, i zašto bi on bio najbolji u ponudi. Mi držimo nešto drugačiji kurs: obrazovanje je, ma koliko sada i do sada bilo korumpirano, ili ideološki manipulirano, također i mjesto gdje se upravo metode te manipulacije mogu ispitati.

Škola u budućnosti, i to ne nužno tako dalekoj, može ohrabriti pojedince da kritički preispituju sve vrijednosti na kojima se od njih očekuje da zasnivaju svoje živote.

U tom preispitivanju vrijednosti, koje se dobrim dijelom mora događati i u jeziku, nastava književnosti i jezika ne može se zaobići, ni bukvalno, tako što bi se ukinula, ni lukavo, kako se to uglavnom sada čini, i kako se činilo ranije, svodeći predmet na dril gramatikom i ispiranje mozga lektinom.

U drugačijem pristupu, za koji se ovdje zalažemo, nastava književnosti i jezika bavila bi se književnošću kao jezičkom umjetnošću, pazeći istovremeno i na književne postupke (ili jezička rješenja) zbog kojih tekst uopšte doživljavamo kao umjetnost i na ideje koje se tim tekstom i takvim postupcima oblikuju i iskazuju.

Drugim riječima, ta neka *nova* ili *buduća* ili *drugačija* nastava književnosti i jezika ne bi za cilj imala samo razvijanje čitalačkih navika i ukusa, a sve to zbog estetskog užitka koji

se u čitanju književnih djela može naći (iako ni to nije malo, i za sretan i ispunjen svaki pojedinačni život, čemu bi škola najprije trebala služiti, može biti sasvim dovoljno), nego osim toga još i podsticanje jezičke kreativnosti, koja bi onda vodila kvalitetnijoj saradnji i boljem razumijevanju među ljudima, a sve to opet sa sviješću da se književnost događa u stvarnom svijetu oblikovanom različitim idejama, ideologijama i vrijednostima.

Kako tome može biti od koristi jedan ovakav pojmovnik? Svakako ne od sudbonosne; doprinos jedne knjige nikad nije ni masovan, ni dugotrajan. Ali ona može biti od pomoći u svakodnevnom radu, i njome se mogu služiti, svako prema svojim potrebama i svom predznanju, i nastavnici i nastavnice, i roditelji, i đaci. Ona im nudi pojednostavljena objašnjenja pojmova sa kojima će se u razgovoru o književnosti prije ili kasnije sresti. To im može pomoći da bolje razumiju sagovornika, da lakše prate kritičku argumentaciju i da prema tome zauzimaju i vlastite stavove.

Ali, osim toga, uzdamo se i u jedan pedagoški i metodički adut ovog pojmovnika: naime, izbor primjera koji prethode objašnjenjima poziva čitaoca i čitateljicu na igru, nudi im da samostalno dođu do razumijevanja pojma, istovremeno im preporučujući velik i po našem mišljenju dobar izbor autora i autorica i djela. Ta igra, na čijem ih kraju čeka potvrda naslućenog smisla, zamišljena je i kao vježba za čitanje i tumačenje umjetničkih tekstova izvan aktuelnog školskog šablona.

Teži dio ovakvog posla je odgovor na pitanje gdje i kako završiti.

Zašto bi se upravo ovaj broj i ovakav izbor pojmova imao smatrati cjelovitim i dovršenim? Odgovora, kratkog i bez mnogo ograda, nemamo. Pošli smo od pojmova koji su predviđeni nastavnim planom i programom u predmetnoj nastavi za osnovnu školu.⁽¹⁾ Nigdje na jednom mje-

---

(1) O tome više u Napomeni, str. 225-231.

stu svi ti pojmovi nisu objašnjeni i ovim se ta praznina donekle popunjava. Ali sam nastavni plan i program pun je slabosti i teško se može braniti od prigovora da je proizvođen, nedovršen, neprimjeren vremenu, interesima i uzrastu djece, da je pedagoški i metodički pobačaj. Na takvim temeljima slaba je svaka građevina, pa će odatle neke slabosti preuzeti i ovaj pojmovnik. Od mogućih prigovora, recimo da su neki primjeri ovdje preteški i neshvatljivi djeci, i da neka objašnjenja precjenjuju njihovo predznanje, branimo se drugačijom njegovom namjenom; on, naime, treba da posluži i roditeljima, kako bi sami prije djece razumjeli o čemu se tu sve radi i kako bi opremljeni dobrim primjerima i pojednostavljenim objašnjenjima bili u stanju uključiti se u proces učenja, čitanja i razumijevanja književnog teksta. Ukoliko žele da njihova djeca čitaju knjige, posjećuju biblioteke, učestvuju u književnom životu i uopšte steknu dobre jezičke kompetencije, roditelji ne mogu sav teret i svu odgovornost svaliti na školu. Žele li vidjeti knjigu u dječijim rukama, moraju je prije toga držati u svojim.

Da se vratimo na djecu, ne treba potcjenjivati njihovu radoznalost. Ukoliko ih se dovoljno ohrabri i motiviše, saznaće mnogo toga i sami. Dječiju radoznalost vrijedi podsticati, između ostalog, i tako što će joj se izlaziti u susret i stajati joj spremno na usluzi. S tom mišlju se u objašnjenjima ponegdje išlo preko granice očekivanog predznanja đaka, uvijek sa željom da se nenametljivo proširuje njihov rječnik.

Od još jednog prigovora biće se teško sasvim odbraniti: da su mnogi primjeri *nečisti*; odnosno da su uzeti kao ilustracija za jednu stilsku figuru, recimo, ali da ih u sebi sadrže nekoliko i da onda kao takvi mogu zbuniti i navesti na pogrešan zaključak. Tu smo svjesno rizikovali, nadajući se da će broj primjera jasno pokazati koji im je *najveći zajednički činitelj*, odnosno šta im je to svima zajedničko. S druge strane, u nastojanju da ponudimo što više književnih tekstova, cijelih ili u djelićima, brzo smo shvatili da oni najbolji

gotovo po pravilu nisu *čisti*.⁽²⁾ U nekoliko riječi dešavaju se različite interakcije i jedna figura pretapa se u drugu, ili s nekom trećom čini četvrtu. A upravo smo to *čudo*, koje se događa u jeziku, i koje čini neki iskaz umjetničkim, željeli da uhvatimo na djelu. Otuda česte dopune definicija ukazivanjem na moguće razloge zbog kojih se pisac odlučuje za određeno rješenje, za izbor određenog postupka. Po tome bi se ovaj pojmovnik mogao koristiti i na radionicama kreativnog pisanja, iako mu to nije bio primarni cilj.

U sredini zagađenoj nacionalizmom sigurno će se pojaviti i pitanje o izboru pisaca i spisateljica, njihovoj nacionalnoj pripadnosti, broju i omjeru. Ta nas se pitanja ne tiču, sve ovdje uvrštene pisce preporučilo je njihovo djelo a ne njihovo porijeklo. Jezik kojim pišu, ili na koji su prevedeni, jedan je. Prepoznajemo ga kao svoj i nemamo ga potrebe imenovati, niti drugima uskrađujemo pravo da to ipak čine. Istina je da pisaca iz Bosne i Hercegovine ima nerazmjerno više. Dijelom je tome razlog plan i program čija tzv. zajednička jezgra na tome insistira, a dijelom činjenica (u vezi s prethodnim) da su njihove knjige lakše dostupne. Najzad, i možda najvažnije, mnogi od njih su živjeli ovdje i za teme uzimali lokalne prilike i aktere, posežući u pisanju za ovdašnjom leksikom, obogaćujući je i razvijajući istovremeno, čineći tako književnost prisutnom u svakodnevnom kulturnom i političkom životu. A to, vjerujemo, za ciljeve koje smo prihvatili (nastava koja osposobljava djecu da čitaju književna djela u kontekstu stvarnosti koja ih se tiče) nije beznačajno.

Jednako nas se ne tiču moguće primjedbe da jezik ovog pojmovnika nije *čist*, da miješa *standarde*, da ne poštuje tro-

---

(2) Naprimjer, Davičov stih iz poeme Hana:

Probudila me ko šumu blistavi kreket raketa

Rasprskavanje raketa, zvuk tog rasprskavanja, nad šumom, liči na žablji kreket, a slične su i putanje žabljeg skoka i raketa koje padaju, pa je ovo metafora. No kreket je *blistav*, jer ta slika obuhvata i njihov zvuk i njihovu svjetlost, a pošto i svjetlost *krekeće*, to je sinestezija.

varijantnost, da je u tom smislu neprihvatljiv za korištenje u školi. Nijedan obrazovni cilj ne traži od nas da paktiramo sa fašizmom, koji na toj *razlikovnoj čistoći* insistira.

Sve vrijeme bili smo svjesni opasnosti koje vrebaju iz pojednostavljivanja. U želji da se pojam učini jasnim tako što se objašnjenje fokusira na jedan njegov (najčešći) aspekt, lako se gubi iz vida širina koju on inače pokriva. Odlučili smo da nužne ispravke i dopune koje se tiču *izgubljenog u pojednostavljivanju* prepustimo vremenu. Držimo da je važno i dovoljno da nijedno objašnjenje nije pogrešno, u smislu da se odnosi na nešto drugo ili da samo po sebi zbunjuje. Iz istog razloga išlo se naruku pojednostavljivanju, tako što se nije insistiralo na nijansama tamo gdje one nisu bile bitne; naprimjer, umjesto *lirski subjekt* često je korišteno *pjesnik*. I uopšte, matematička preciznost u objašnjavanju pojmova nije bila prioritet ovog pojmovnika. Nabranjanja kojima se proširuju osnovne definicije tako nemaju za cilj da iscrpe sve mogućnosti (da definišu skup), nego da pojam koji se objašnjava smjeste u nešto širi kontekst.

Navođenje primjera, posebno proznih, uvijek je jedna vrsta nasilja nad cjelinom djela (ma koliko didaktička opravdanja bila dobra), te je činjenica da se u tom skraćivanju neka značenja gube ili mijenjaju. Na to smo željeli skrenuti pažnju dosljednim insistiranjem na znaku (...). Neočekivanu dužinu nekih primjera (neuobičajenu za ovakve pojmovnike) pravdamo dijelom željom da se gubici skraćivanjem smanje, a dijelom konceptom koji insistira na bitno drugačijem omjeru *literature* i *teorije*, u smislu da je prve više a druge manje. Vjerujemo da takav koncept donosi u školske klupe kvalitetno nov argument u prilog književnosti. Nju samu.

Veliku zahvalnost dugujem svima koji su na različite načine doprinijeli nastajanju ovog pojmovnika. Najprije autorima, prevodiocima i urednicima knjiga čijim smo se znanjem, trudom i predanošću ovdje koristili, prije svih potpisnicima Nolitovog Rečnika književnih termina. Potom pro-

fesorima koji su nam u ovome bili autoriteti, Dragiši Živkoviću, Svetozaru Petroviću, Aleksandru Flakeru, Zdenku Škrebu, Ivu Škariću, Milivoju Solaru i Zdenku Lešiću. Kao neku vrstu orijentira, bez ambicije da ga dostignemo, držali smo u vidokrugu *Glosarij književnih termina* Mejera Hauarda Eibramsa, na *uredničku preporuku* Dejana Ilića. Posebnu zahvalnost dugujem prijateljima i saradnicima bez kojih bi rezultat bio mnogo skromniji. Prije svih Srđanu Arkošu, na više plemenitih načina koautoru ove knjige. Milici Bošković, čije je dugogodišnje nastavničko iskustvo dalo niz korisnih sugestija. Namiru Ibrahimoviću i drugim autorima i autoricama serijala čitanki *Svezame, otvori se*, za dugogodišnje povjerenje i podršku. Slavku Sušiloviću, Ružici Marjanović, Zoranu Mutiću, Predragu Luciću, Lejli Nakaš, Mirnesu Sokoloviću, Borisu Dežuloviću, Tomislavu Markoviću, tek nekolicini imena s vrha spiska onih čije sam znanje i vrijeme koristio iskušavajući njihovo strpljenje. Najzad, cijeli ovaj posao posvećujem sadašnjim i budućim studentima i studenticama književnosti, s nadom da ih nastavnička praksa neće odvesti na optuženičku klupu *sudije* Enesa Kurtovića:

Presuda

Godine 1988., jednog septembarskog popodneva,
ispred đaćkih klupa
išaranih mladenačkim snovima i
natopljenih hormonima odrastanja,
na času srpskohrvatskohrvatskosrpskog jezika,
profesorica Zora Keča je ubila Gabriela Markesa.
Na mjestu zločina ostala je samo hrpa riječi
od kojih su jedva čitljive bile
"godina", "samoće" i "sto".
Stravičan događaj ostao bi zauvijek
potisnut u dubinu podsvijesti
kao orhideja osjetljivog adolescenta,

10 *Predgovor*

da dvadeset i jednu godinu poslije
nisam čuo ispovijest djevojčice
pred kojom je ta ista Zora Keča
hladnokrvno ubila Ernesta Hemingveja.
Saznanje da se radi o serijskom ubici
u tijelu profesorice maternjeg jezika
natjeralo me da vrisnem.
Suviše star da povjerujem kako u stvarnom životu
postoji pravda,
odlučujem se da uzmem poetsku pravdu u svoje ruke
i osudim Zoru Keču:
Za smrt Gabriela Markesa, Ernesta Hemingveja
(za što postoje dokumentovana svjedočanstva)
i još neutvrđen broj osoba sa spiska školske lektire;
Za protivpravno držanje u zarobljeništvu
većeg broja pisaca
u nehumanim uslovima njenog ograničenog uma;
Za brutalno premlaćivanje i sakaćenje
kojim je nanijela trajne posljedice
ljepoti pisane riječi
i radosti čitanja
generacijama srednjoškolaca.
Kao olakšavajuće okolnosti uzimam u obzir
njenu psihičku neuračunljivost,
nacionalnu ostrašćenost,
seksualnu frustraciju,
i suknje na gumu sa cvjetnim dezenom,
ali to ne umanjuje težinu počinjenih zločina.
Zbog svega navedenog osuđujem Zoru Keču
na jedinstvenu kaznu
objavljivanja ove pjesme.

*I kakva mi je to knjiga, pomisli Alisa,
kad u njoj nema ni slika ni razgovora?*

(Luis Kerol)

Na svakoj knjizi koja znači dobro umetničko delo
moglo bi se napisati: *Oteto od života, moga i vašega.*

(Ivo Andrić)

AFORIZAM

Knjige koje svijet zove nemoralnim su knjige koje pokazuju nemoral svijeta.

(Oskar Vajld)

Da li je napredak to što ljudožder jede nožem i viljuškom?

(Stanislav Ježi Lec)

Govori budali razumno i nazvaće te budalom.

(Euripid)

Iskustvo nije ono što ti se dešava, nego ono šta činiš s tim.

(Oldos Haksli)

Sve što je potrebno za trijumf zla jeste da čovjek u vezi s njim ne učini ništa.

(Edmund Berk)

Čovjek može preživjeti sve osim svoje smrti.

(Blez Paskal)

Telo svakog tiranina potopljeno u narod istiskuje onoliko naroda koliko je tiranin težak.

(Brana Crnčević)

Sve što ste obećali narodu, narod vam je omogućio da imate.

(Vladimir Bulatović Vib)

Naša najbolja satira nastala je u ružnim vremenima, a za savremenu dolaze bolji dani.

(Aleksandar Baljak)

Aforizam – kratka, obično u jednoj rečenici sažeta misao koja na duhovit, oštrouman i stilski brižljivo izveden način

iskazuje neki kritički stav o društvenim pojavama na koje se odnosi. Posebno popularan u medijima je politički aforizam, kojim se kritikuje loša, nehumana vlast.

ALEGORIJA

Priča Hansa Kristijana Andersena *Carevo novo ruho* (ovdje prepričavanjem vrlo skraćena) kaže kako je

nekada davno živio neki car koji je od svega što je mogao imati najviše volio nove haljine i sav je svoj novac trošio na gizdanje (ukrašavanje, uređivanje). Imao je po jedno odijelo za svaki sat u danu. Jednom tako u carski grad dođe dvojica varalica izdajući se za tkače-krojače što tobože mogu izatkati najljepšu tkaninu na svijetu, i k tome čudesnu – nevidljivu za svakog onog ko je – glup. Car zaključuje da bi takvo odijelo bilo baš divno.

“Kad bih ga nosio, mogao bih da doznam ko u mom carstvu nije sposoban za dužnost koju vrši. Mogao bih da razlikujem pametne od glupih. Ta se tkanina mora odmah izatkati za mene!”

I, varalice se, za velike pare, počnu praviti da rade na dva razboja (tkalačka stana, sprave za tkanje), na kojima nije bilo ama baš ničega. Car je slao svoje ministre, dvorjane i državne uglednike da prate rad tkača koji su im ponosno pokazivali ljepotu tkanina na praznim razbojima, a svaki od ministara i drugih uglednika se – ne videći ama baš ništa – čudio i pitao: “Gospode bože! Znači li to da sam glup?”

Kako niko od njih nije smio reći da ne vidi tkaninu, svi su joj se divili i caru hvalili divotu koju su vidjeli. I sve tako dok varalice jednog dana ne rekoše da je posao gotov i kad car, s ministrima i drugim uglednicima, dođe da vidi i obuče novo odijelo.

“Šta li je ovo” – pomisli car. – “Ja ništa ne vidim. To je strašno! Da li sam glup?”

I – šta je dalje bilo? I car se pretvarao kao i svi drugi što su vidjeli carevo novo odijelo – divio se i hvalio njegovu ljepotu. I tako, obuku cara u novo ruho tobože navlačeći mu skupocjenu odjeću i izađe car na trg prepun podanika a za carem ministri, dvorjani, carski uglednici, prvaci. I svi se dive caru i njegovom novom ruhu.

“Kako su lijepe careve nove haljine! Kako divno stoje!”

Niko nije htio priznati da ustvari ništa ne vidi jer bi to značilo... da je vrlo glup.

“Pa on nema ništa na sebi!” – povika uto jedno dijete.

“Ovo je glas nevinog” – reče djetinji otac i to se brzo prošese po sakupljenom narodu.

“Nema ništa na sebi! Jedno dijete kaže da car nema ništa na sebi!”

“Pa on zaista nema ništa na sebi!” – povikaše najzad svi uglas.

A i cara je to mučilo, jer mu se činilo da su u pravu, ali je mislio otprilike ovako: “Sad nemam kud. Moram da izdržim u povorci.” I držao se još ponosnije, a komornici su išli za njim noseći skute kojih nije bilo.

Vedri se nebo. Sunce se rađa.

Plovi iz luke jedna lađa,

Jedna, što dugo stajaše u doku,

Sva izbijena s ranama na boku.

More, ko mati, vuče je na krilo.

Ljulja je, šapće: Ništa nije bilo.

(Dobriša Cesarić, *Na novu plovidbu*)

U knjizi *Životinjska farma* Džordž Orvel opisuje pobunu domaćih životinja protiv ljudi, koje nakon pobjede same zavladaju farmom. Svinje, preuzevši vođstvo, objave sedam zapovijedi koje sve životinje na farmi, pa i one, moraju poštovati:

Sedam zapovijedi

1. Tko god ide na dvije noge, taj je neprijatelj.
2. Tko god ide na četiri noge ili ima krila, taj je prijatelj.
3. Nijedna životinja ne smije nositi odjeću.
4. Nijedna životinja ne smije spavati u krevetu.
5. Nijedna životinja ne smije piti alkohol.
6. Nijedna životinja ne smije ubiti bilo koju drugu životinju.
7. Sve su životinje jednake.

(Vremenom, vođa je brisao jednu po jednu zapovijed a svinje su postajale povlaštene, sve dok od jednakosti nije ostalo – ništa, a od sedam zapovijedi samo jedna, dopunjena:

Sve su životinje jednake
ali neke životinje su jednakije
od drugih)

(...) Dolazi sumrak i oblak vrabaca na Dunićevoj jeli počinje da se razmešta po unutrašnjosti bezbednog, zamračenog raja, u oluji džafatarskog nerazumevanja, sebičnosti, panike i straha, koji će u poplavljujućem mraku lagano da se rastope u prisilnu harmoniju trpeljivosti, ćutnje, pokoja i dremeži. Nekoliko razmaknutih, poslednjih vapaja i protesta, kao tačke na sve kraćim rečenicama, zaključavaju ih u piramidu noći. Šćućureni u jeli, na malim policama života, čekaće, kao jedan, osvit i prvi siguran zrak sunca, da se razbiju na mrke, svadljive grudvice, nikad siti, nikad zadovoljni, grabeći zrno po zrno, koje će israti na drugu stranu, samo što ga pojedu.(3)

(Dragan Babić, *Putovanje na kraj jezika*)

---

(3) *džafatarski*, od džafatara, pogrdno, žena koja mnogo govori, alapača

Alegorija – priča u kojoj se govori o jednom a misli na nešto sasvim drugo. Česta je u *basnama*, *poslovicama* i *zagonetkama*. Naprimjer, lisica je mudra, zec plašljiv, magarac tvrdoglav, pas vjeran...

Tako Andersenovo alegorijsko kazivanje (*Carevo novo ruho*) otkriva jednu od istina o ljudima i svijetu u kojem caruju glupost, prevara, poltronstvo (ulizivanje, laskanje), uobraženost, korumpiranost (potkupljivost), laž. Tek dječija otvorenost, neiskvarenost i nevinost razotkrivaju laž i otkrivaju istinu: car je go!

Alegorijskom pričom o životu životinja koje su pobunom htjele ostvariti slobodu, pravdu i jednakost, da bi na kraju *neke bile jednaki*, Orvel je izvrgao ruglu diktature(4) 20. stoljeća (osobito komunističku vlast u Sovjetskom Savezu, pod vođstvom Staljina). Nakon što pročitamo *Životinjsku farmu* pitamo su u kojem smjeru se kreće naše, ljudsko, društvo i zašto svaka vlast iznevjeri ljude koji je biraju. Cesarićevoj pjesmi plovidba je ustvari život, čijim se teškoćama autor suprotstavlja optimizmom, vjerom da nakon teških perioda uvijek dolaze bolji.

Najzad, Babićev opis vrabaca pravu težinu dobija tek kad vrapce zamijenimo ljudima.

Jedna od najpoznatijih *alegorija* je Danteova *Božanska komedija*, koja je slika jedne epohe s njenim društvenim, političkim i moralnim obilježjima. Početne stihove

*Na pola našeg životnoga puta
u mračnoj mi se šumi noga stvori
jer s ravne staze skrenuvši zaluta.*

treba razumjeti tako da se šuma shvati kao *alegorija* za životne zablude, pogrešne postupke i stranputice, a ravna staza za vrline, poželjna i dobra svojstva. Ili u stihovima koji slijede:

---

(4) *diktatura*, način vladanja diktatora, osobe ili grupe ljudi koja traži bespogovorno izvršavanje njenih zapovijedi; *Staljin*, Josif Visarionovič, političar koji je kao vođa komunističke partije vladao Sovjetskim Savezom

*Al' istom da ću uzbrdo (...)
kad vidjeh gdje se lav preda mnom stvori (...)
i vučica što izgledaše svijju
požuda sita u svojoj suhoći,
i zbog koje već mnogi suze liju.*

važno je znati da lav predstavlja oholost, *prepotenciju* (pretjeranu samouvjerenost), drskost, nadmoćnost, a vučica lakomost i sebičnost. Zbog ovih mana mnogi su ljudi nesretni. Ove zvijeri što pjesniku preprečuju put označavaju velike napasti što prijete čovjeku na životnom putu.

ALITERACIJA

(...) *Z*azvoni zvono: nebeski brat.
Zašume tiho zeleni zvonovi krošanja.
Zabrecaju mirisna zvonca cvjetova.
Zašušte svilena zvona vezenih nošanja.
Zagrmi zvono neba ponad svjetova
i zaljulja sunce: zlatni bat.
(Ivan Goran Kovačić, *Zvono*)

(...) *S*nove snivam, snujem snove,
snujem snove biserove
(Laza Kostić, *Snove snivam*)

(...) *U* vrtu ispod aprilskog sunca
pucaju polako prvi pupovi
(Antun Branko Šimić, *April*)

(...) *V*ijavica. Vjetar vije
Čovjeka ni vuka nije.
(Jure Kaštelan, *Tifusari*)

(...) *P*učina plava
Spava,
Prohladni pada mrak.
(Aleksa Šantić, *Veče na školju*)

18 Anafora

(...) Čujte cvrkut – rasprš grla,
Čujte prhut – rasprh perja:
Ovog sunca, prvog sunca u godini,
sva ću prsnut u iverja
(Skender Kulenović, *Ševa*)

(...) Mre i motri, kako mrke bivaju
Vrbe, crneći se crnim vranama.
(Antun Gustav Matoš, *Jesenje večer*)

(...) Zarumeni
rumen
večeri
u meni
(Ivan Kordić, *Rumen*)

Aliteracija – ponavljanje istih suglasnika, ili grupa suglasnika, za šta se pjesnik odlučuje da bi ostvario *eufoniju* (skladnost glasova, blagoglasnost). To znači da se neka riječ javlja u stihu ili rečenici ne (samo) zbog svog značenja nego prvenstveno zbog zvučnog efekta koji ostvaruje sa drugim sličnim riječima.

Neke poznate *brojalice* i *igre riječi* su također osmišljene na principu aliteracije: *Navrh brda vrba mrda; Riba ribi grize rep; Petar Petru plete petlju; Pop uze trnokop da prokopa prokop.*

ANAFORA

Ponekad Dorseni posve poblesave pa krenu po kući: *škakljaju mlijeko, pa se ono prolije, škakljaju mrzovoljne jabuke u zdjeli, koje od smijeha iskoče i kotrljaju se po podu, škakljaju juhu na štednjaku, od čega ona iskipi, škakljaju rižu koja se prospe od smijeha.*

(Dubravka Ugrešić, *Kućni duhovi*)